

БЕЛАРУС

Address: P. O. Box 3225
Farmingdale, NY 11735

BIELARUS/Belarusan newspaper in Free World ISSN 1054-9455
Published by the Belarusian American Association, Inc.

№ 540 Студзень 2008 г.
Год выдання 58

Моладзь Нью Ёрку сустрэла Новы год

Мінулы год для беларускай грамады Злучаных Штатаў быў асабліва насычаным падзеямі. Падводзячы ягоня вынікі, можна сказаць, што стаў ён годам моладзі. Наша моладзь у ЗША, у прыватнасці Згуртаваньне Беларускай Моладзі ў Амэрыцы, актыўна прымала ўдзел у жыцці беларускай дыяспары. Моладзь паказала, што мае свой погляд на будучыню нашай дыяспары ў ЗША.

Сваеасаблівым падвядзеньнем вынікаў дзейнасці моладзі ў мінулым годзе стала навагодняе святаваньне. Правядзеньне гэтай імпрэзы запатрабавала поўнай канцэнтрацыі сілаў, і стала рэальнай праверкай ЗБМА на жывучасць. Ніколі да гэтага нашая маладзёвая арганізацыя ня бралася за правядзеньне такога маштабнага мерапрыемства, і поспех яго можна разглядаць, як пацверджаньне таго, што нашая арганізацыя мае будучыню.

Трэба дадаць, што Нью Ёрскі аддзел БАЗА спрыяў падрыхтоўцы імпрэзы фінансавана, даўшы крэдыт. Упэўненасьць нашым актывістам надавала маральная падтрымка нашай ініцыятывы, якую выказалі Антон Шукелойць – найстарэйшы прадстаўнік беларускай эміграцыі ў ЗША, Віталь Зайка – старшыня Нью Ёрскага аддзелу БАЗА, Марат Клакоцкі – рэдактар газэты “Беларус”, Сяржук Сокалаў-Воюш – ведамы бард і паэт, Валіяціна Якімовіч, Зьміцер Левіт. Улічыўшы, што арганізаванай сустрэчы Новага году БАЗА летась не праводзіла, можна казаць аб тым, што гэтая імпрэза была святам ЗБМА і БАЗА.

Асабліва прыемна было бачыць, якую бясконную веру ў моладзь і яе будучыню выказаў сп. Антон Шукелойць – Старшыня Галоўнай Управы БАЗА ад 70-х гадоў мінулага стагодзьдзя да траўня 2007 году.

Заканчэньне на бачыне 5

Беларусы ў польскіх войсковых фармаваньнях

Юры Грыбоўскі. Беларусы ў польскіх рэгулярных вайсковых фармаваньнях 1918-1945. Санкт-Пецярбург, 2006. 730 б. 96 б. фатаздымкаў і дакумэнтаў.

Напачатку прадмовы да сваёй манумэнтальнай кнігі малады гісторык Юры Грыбоўскі (Ю. Г.) напісаў наступнае: “Нарадзіўшыся і правёўшы ўсё дзяцінства на Валожыншчыне, мне давалося бадай з самага маленства сутыкнуцца з вобразамі тэматыкі, прысьвечанай гэтай працы.” А тэматыкай была служба беларусаў у Польскім войску, аб чым ён даведаўся ад свайго дзеда.

Зацікавіўшыся гэтай справай, Ю. Грыбоўскі напісаў шмат артыкулаў і некалькі кнігаў. Потым ён пашырыў тэму далей, каб апісаць дэталёва ўдзел беларусаў у Польскім войску ад 1918 да 1945 году ў Польшчы і ў Арміі Людовай пад савецкім камандаваньнем. Вынікам яго дасьледаваньняў і працы стала гэтая вартасная і даўно патрэбная кніга.

Выдаўцы зьмясьцілі наступнае апісаньне кнігі: “Дадзеная кніга распавядае пра малавядомую старонку беларуска-польскай гісторыі – удзел беларусаў ва ўзброеных сілах 2-й Рэчы Паспалітай, польскіх вайсковых фармаваньнях пад камандаваньнем заходніх саюзнікаў, а таксама Войску Польскім на нямецка-савецкім фронце. У кнізе асвятляецца стаўленне польскіх грамадзянаў беларускай нацыянальнасці да выкананьня вайсковага абавязку, аналізуецца палітыка польскіх уладаў да жаўнераў-беларусаў, паказваецца змаганне нашых землякоў на франтах Другой сусветнай вайны. Вызначаецца таксама павяненне лёс польскіх вайскоўцаў. Упершыню прыводзяцца дакументы з архіваў Беларусі, Вялікабрытаніі, Польшчы і Літвы, а таксама шматлікіх апрацаваных успамінаў, зыходзячы з якіх аўтар прыйшоў да высновы, што ўдзел прадстаўнікоў беларускага народу ў шэрагах польскіх рэгулярных узброеных фармаваньняў з’яўляецца яскравым сведчаннем сапраўднай салідарнасці і баявога братэрства абодвух народаў.

Юры Грыбоўскі

Беларусы ў польскіх
рэгулярных
вайсковых
фармаваньнях
1918—1945

Манасграфія

Санкт-Пецярбург
Неўскі праспект
2006

Кніга адрасавана навукоўцам, выкладчыкам, студэнтам і ўсім, хто цікавіцца гісторыяй.”

Кніга складаецца з чатырох разьдзелаў. У першым апісваюцца беларусы, якія служылі ва ўзброеных сілах 2-й Рэчы Паспалітай у 1918-1939 г.г. і іхны ўдзел у польска-савецкай вайне 1919-1920 г.г.

Польшча, заваяваўшы Заходнюю Беларусь у 1920 годзе, дала грамадзянства беларусам, якія там жылі, і ўжо як польскіх грамадзян мабілізоўвала іх у сваё войска.

Агульна бяручы, беларускае насельніцтва даволі прыхільна ставілася да мабілізацыі ў пачатку Другой сусветнай вайны. У верасні 1939 году каля 70 000 беларусаў служылі ў Польскім войску. Яны змагаліся падчас польска-нямецкай вайны, і часта давалі прыклад гераізму, аб чым пазней успаміналі іх камандзіры і афіцэры. Паводле падлікаў Ю. Грыбоўскага прыблізна 9-10 тыс. беларусаў палегла ў той вайне. Гэта страшэнная страта маладога беларускага пакаленьня ў чужой для нас вайне, бо трэба памятаць, што беларусы ў Польшчы да 1939 году мелі ўсе грамадзянскія абавязкі, але ня мелі ўсіх грамадзянскіх правоў.

Пасьля паразы Польшчы ў верасні 1939 году ў нямецкім палоне апынулася 420 тыс. польскіх жаўнераў. Паводле сп. Грыбоўскага беларусаў сярод іх было 25-30 тыс. чалавек, з якіх каля 10 тыс. яшчэ ў верасні 1939 году былі перададзены ў СССР. Астатнія палонныя беларусы былі прадметам савецка-нямецкіх перамоваў на пераломе 1939-40 гадоў. Немцы дамагаліся перадачы ўсіх беларусаў і ўкраінцаў у СССР, але той не пагаджаўся іх прымаць на падставе таго, што ў час прыняцця новага закону аб грамадзянстве СССР ад 29.11.1939 г. гэтыя людзі не былі на тэрыторыі СССР. Былі ў гэтай адмовы, напэўна, і іншыя прычыны.

Спачатку палонныя беларусы й украінцы знаходзіліся пад апекай Міжнароднага Чырвонага Крыжа, але пасьля адмовы СССР прыняць іх у немцаў было два выйсьці: пакінуць палонных і надалей пад апекай Чырвонага Кры-

жа ці шукаць іншага разьвязаньня праблемы. Немцы пазбавілі палонных апекі Чырвонага Крыжа і надалі ім іншы статус, паводле якога тыя мелі права працаваць у нямецкай народнай гаспадарцы. Беларуска эміграцыя ў Нямеччыне пачала тады апекавацца сваімі землякамі. Выдавалася газэта “Раніца”, наклад якой у 1941 годзе быў 12 тыс. асобнікаў.

Пасьля 17.09.1939 году ў выніку паходу Чырвонай арміі ў Заходнюю Беларусь і Украіну было ўзята ў палон 125 тыс. польскіх вайскоўцаў. Сярод іх аказалася прыблізна 15-20 тыс. беларусаў. Многія з іх былі вызваленыя і адпраўленыя дахаты. Але шмат хто быў накіраваны на працы ў мэталургіі, будаўніцтве.

Шмат беларусаў з польскага войска апынулася ў Летуве, Латвіі, Румыніі і на Вугоршчыне. У Румыніі, напрыклад, апынулася 1000 праваслаўных жаўнераў. Сярод іх быў, напэўна, найвялікшы адсотак беларусаў.

Сп. Грыбоўскі дэталёва апісвае арышты і вываз Саветамі на катаргу беларусаў з Заходняй Беларусі. Успамінае пра іх цяжкасць і паняверку ў няволі ў розных месцах СССР. Пасьля так званай амністыі ў СССР для колішніх польскіх грамадзян, беларусы таксама хацелі далучыцца да фармаваньня польскага войска. Але іх, як і іншыя нацыянальныя меншасці, у польскае войска не прымалі. Дзеля гэтага многія былі змушаныя запісацца палякамі, каталікамі, мяняць прозьвішчы й імёны, каб толькі далучыцца да войска і разам зь сем’ямі выехаць з “нялюдзкай зямлі”. Трэба падкрэсьліць, што беларусы тады ўступалі ў польскае войска не зь вялікага патрыятызму, а толькі каб праз гэта вызваліцца з савецкіх лягераў і выратаваць жыццё сабе і сваім родным.

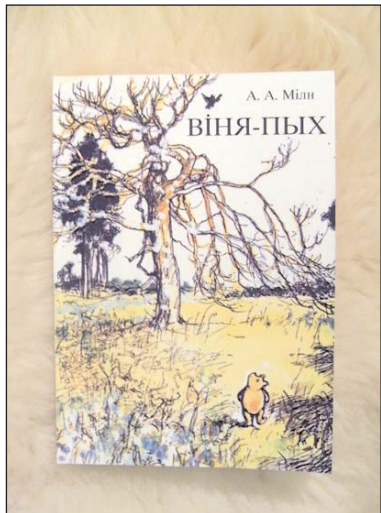
Сярод тых вайскоўцаў, якія разам зь сем’ямі выехалі ў 1942 годзе ў Іран было шмат беларусаў. З часам гэтае войска перавялі ў Ірак, Лібан і Палестыну і пасьля падрыхтоўкі ў снежні 1943 году ў Італію. А ўжо на пачатку 1944 году войска ўступіла ў баі зь немцамі.

Найвялікшай бітвай было здабыццё стратэгічна разьмешчанага манастыра сьв. Бэнэдыкта на гары Монтэ Касіна 11-18.04.1944 г. У гэтых баях палегла шмат беларусаў. Сьведчаньнем гэтаму магілы з праваслаўнымі крыжамі. Беларусы ў польскім войску ў Італіі заслужылі ня мала пахвалаў ад польскіх палкаводцаў. Здабылі яны

Заканчэньне на бачыне 4

“ВІНЯ-ПЫХ” у Празе

Прэзэнтацыя беларускага перакладу дзіцячай клясыкі “WINNIE the POOH” (Віня-Пых) адбылася ў беларускай клубоўні ў Празе ў сераду, 26-га снежня 2007 году. Правёў яе аўтар перакладу сп. Віталь Воранаў.

Падчас імпрэзы, якую наведвалі прыблізна 20 сяброў нашае грамады, сп. Віталь прачытаў урывкі з кнігі ды выказаў пару слоў пра значаньне гэтага твору (аўтарства ангельскага пісьменьніка Алана Аляксандра Мільна) у сусветнай літаратуры: “Кніга “Віня-Пых”

ужо даўно стала навучальнай ня толькі для дзяцей, але й для дарослых. Магчыма нават больш для апошніх. Гэтак выказаўся й сам аўтар. А для мяне задума аўтара – святая рэч. У кнізе разглядаюцца глыбокія філязафічныя пытаньні, а тое, што яна выдатна чытаецца дзецьмі, дык гэта толькі сьведчыць пра геній аўтара.

Кніга вельмі складаная. Для перакладу давялося выкарыстаць усё багацьце нашай жывой, і дыялектнай, мовы. Я заўсёды імкнуся, каб пераклад гучаў натуральна, каб мова перакладу не была акадэмічная, а гутарковая, на якой гаварылі нашы дзяды.

Некаторым чытачом не падабаецца назоў кнігі. Ведама, калі чалавек вырас на расейскім Віні-Пухе, дык новы, беларускі Віня-Пых яму цяжка ўспрыняць. Аднак, гэты закід зусім беспадстаўны: я перакладаў не з расейскага перакладу, а з ангельскага арыгіналу.”

Кніга мае 120 бачынаў, ілюстраваная шматлікімі малюнкамі – таксама з ангельскага арыгіналу.

Юрка СТАНКЕВІЧ (Прага)

Набліжаючыся да 90-годзьдзя БНР

У Таварыстве Беларускай Культуры ў Літве 5 студзеня 2008 году адбылася вечарына, прысьвечаная 90-годзьдзю абвешчання Беларускай Народнай Рэспублікі. Для большыні яна сёньня засталася ў забыцці, і амаль усе яе ідэалы зруйнаваныя. Маскоўская акупацыя, якая распачалася 200 год таму, сёньня прымае тыя-ж нахабныя і агрэсіўныя формы, як і тады, у далёкім мінулым.

Але падзеі далёкага 1918 году сталі для беларусам агенчыкам надзеі на адраджэньне, на захаваньне свае тоеснасьці, на абвешчаньне сьвету, што беларусы не прыдат маскоўскай імперыі, а нацыя. Той агенчык даў існасьць сёняшняй Беларусі, няхай і неідэальнай, але яна існуе на палітычнай мапе сьвету, аб ёй гавораць, як аб незалежнай і сувэрэннай дзяржаве. А значыць, тыя далёкія падзеі прынеслі свой плён.

На вечарыне выступалі госьці: Зянон Пазьняк – лідэр БНФ, і былы рэктар Гомельскага мэдычнага ўнівэрсытэту Юры Бандажэўскі, таксама пакутнік за Беларусь.

Зянон Пазьняк распавёў аб тым крыжовым шляху, якім прайшла Беларусь і паспрабаваў выявіць шматлікія прычыны, якія прывялі да таго, што Бацькаўшчына зноў апынулася пад ярмом Масковіі. Улада, на ягоную думку, якая знішчае беларускасьць, зачыняе беларускія школы, нішчыць беларускі нацыянальны дух, можа быць толькі акупацыйнай. Спадзявацца на тое, што Эўропа дапаможа, ня мае ніякага сэнсу. У іх там свае інтарэсы. Таму адраджаць нацыю патрэбна зь сябе, рабіць гэта кожны дзень. З гэтым можна па-

гадзіцца, бо ніхто не прымушае ў сваіх сем’ях размаўляць па-расейску, бо, здаецца, ужо амаль усе так званыя сьведамыя беларусы, беларускай мовай у сваім прыватным жыцьці не карыстаюцца. То хто-ж вінен у гэтым?

Другім выступоўцам быў прафэсар Юры Бандажэўскі, які цалкам пагадзіўся з папярэднім выступоўцам. Сёняшняя ўлада вырашыла цалкам знішчыць беларусаў. І як адзін з прыкладаў – гэта Чарнобыль. Калі ён, прафэсар, спрабаваў нешта рабіць і давесці

Заканчэньне на бач. 4

Чарговыя крокі антыбеларускага рэжыму па ліквідацыі беларускай навукі

Ліквідацыя беларускай фундаментальнай навукі ад самага пачатку ёсьць адзін з галоўных накіраваных удараў антыбеларускага рэжыму ў справе нацыянальнага вынішчэньня Беларусі. Матывацыя, якую выкарыстоўваюць непряцелі, выглядае цалкам банальнай. Яна добра вядомая яшчэ за часы палітыкі

Савецкага Саюзу на “ўскрайнах імпрэры”. Гэта матывацыя “неадукаванага прагматызму” – патрабаваньне ад навукі непасрэднай сувязі з вытворчасцю і непасрэднай вытворчай аддачы навуковых дасьледаваньняў. Такія матывацыя лёгка ўспрымаецца малакультурнымі людзьмі.

Аўтарытарызм, прысутнасьць неасьвечаных (і, галоўнае, антынацыянальных) асобаў у верхавіне прамаскоўскага рэжыму – усё гэта дало магчымасьць Маскве лёгка пасеяць патрэбную ёй тэндэнцыю ў палітыцы лукашызму. Беларускае фундаментальнае навукае вынішчаецца. Распрацавана мэтадалёгія знішчэньня па трох накірунках: адміністрацыйна-палітычным, сацыяльна-эканамічным і структуралічым.

У Беларускай Нацыянальнай Акадэміі Навук створана бюракратычная вертыкаль, падпарадкаваная рэжымнай адміністрацыі, ліквідаваны шэраг навукова-дасьледчых інстытутаў, асяродкаў, дасьледчыцкіх тэмаў і накірункаў, скасаваная акадэмічная аўтаномія, выбарнасьць, самастойнасьць інстытутаў. Бюджэт і сродкі на навуку скарачаны да найніжэйшага мінімуму. Зніжаны да абсурду аплата працы навукоўцаў, якіх загналі ў стан сацыяльнай галечы. Мэтанакіравана і пастаянна звальняюць з працы добрых вучоных і не даюць займацца дасьледчыцкай дзейнасьцю вядомым і здольным навукоўцам-беларусам, асабліва маладым; пазбаўляюцца ад вучоных па палітычнай і ідэйнай прыкмеце.

Абдуманы, вынішчальны ўдар скіраваны супраць грамадзка-гуманітарнай сфэры беларускай акадэмічнай

навукі. Апошнія рэпрэсіі рэжыму, якія адбыліся тут у сярэдзіне лістапада, – гэта ліквідацыя навукова-дасьледчага Інстытуту літаратуры імя Янкі Купалы. (Ліквідавалі шляхам фармальнага ўлучэньня Інстытуту літаратуры ў Інстытут мовазнаўства. Гэта такі мэтад ліквідацыі.)

Агульнавядомае палажэньне: нацыя ўзьнікае тады, калі зьяўляецца нацыянальная літаратура і асэнсаваньне яе нацыяй. Няма літаратуры – няма й нацыі. Таму, побач з нішчэньнем беларускай фундаментальнай навукі, мовы, гісторыі, адукацыі, моцны ўдар рэжым абрынуў на беларускую літаратуру. Схему выпрабаваная акупантамі яшчэ ў 20-х – 30-х гадох. Іхнія дзеянні цяпер: траўля імя Васіля Быкава, зачыненне беларускіх выдавецтваў і часопісаў, захоп і рэквізіцыя Дома літаратара, ліквідацыя (раскол) Саюзу пісьменьнікаў, ліквідацыя Літфонду, бібліятэкі й архіву пісьменьнікаў і, нядаўна, – ліквідацыя тэарэтычнай лабараторыі і пазнаваўчай базы нацыянальнай літаратуры – навукова-дасьледчага Інстытуту беларускай літаратуры імя Янкі Купалы Нацыянальнай Акадэміі Навук.

Мяркуючы па схеме нішчэньня, акупанцкі рэжым (прынамсі тыя, хто гэта робяць), відаць, добра ведаюць, што літаратура становіцца творчым чыннікам нацыі, калі пазнае сама сябе (дакладна па Гегелю). Гэта значыць – калі зьяўляецца тэорыя нацыянальнай літаратуры і літаратуразнаўства. Бяз гэтага самапазнаньня немагчыма самаідэнтыфікацыя працэсу і ўзвышэньне над правінцыйнасьцю, не адбываецца асягненьне ідэалаў.

Тым часам у пуцінскай палітыцы ў Расеі (якая па схеме цяпер цалкам дублюе лукашыцкую) назіраецца якраз адваротная тэндэнцыя. Ня глядзячы на атмасфэру агульнарасейскай карупцыі, хабарніцтва і рабаваньня, Масква ўкладвае вялікія сродкі ў разьвіцьцё фундаментальнай навукі, гуманітарнага сэктару, тэхналічных дасьледаваньняў. У канцы лістапада гэтага года бюджэтныя сродкі на фундаментальную навуку расейцы павялічылі ўдвай. Бюджэт расейскай фундаментальнай навукі цяпер другі па велічыні (пасля бюджэту на армію і ўзбраеньні). Аднак у два разы вырас бюджэт Расейскай Акадэміі Навук і зарплата вучоных. Стаўка рэбінца на захаваньне маладых кадраў і разьвіцьцё фунда-

мэнтальных дасьледаваньняў.

Рэакцыя беларускага грамадства на дзеянні рэжыму па ліквідацыі асноваў нацыянальнага разьвіцьця выглядае ў цэлым адпаведнай ідэйнай тоеснасьці ягонага ўнутранага становішча, якое, фактычна, не змянілася за апошнія, прынамсі, 70-80 гадоў. Калі казаць вобразна – гэта крыкі адзіночак на фоне маўчаньня астатніх. Беларусы ў большасьці проста не разумеюць, што іх абдмана нішчаць як культурны народ. Не разумеюць, бо занятыя клопатам пра фізычнае існаваньне.

Акупацыйная сыстэма вынішчэньня ў такіх умовах дзейнічае зладжана, бесперашкодна і беспакарана. І аказваецца, што беларусы ў гэтай сыстэме самыя ўдзельнічаюць у нішчэньні самых сябе (сваіх каштоўнасьцяў і здабыткаў).

Задача барацьбы з антыбеларускім рэжымам, з расейскай імперскай палітыкай, пераплялася з праблемай культурнай самаідэнтыфікацыі і нацыянальнай сьведанасьці постсавецкіх пакаленьняў людзей. Прытым сьведамасны падзел незалежны ад узроўню адукацыі й сацыяльнага становішча ў грамадстве. Без істотных пераменаў у сфэры нацыянальна-культурнай сьведанасьці беларусаў барацьба з рэжымам ня дасьць выніку з прычыны неадэкватнага разуменьня падзеяў. На фармаваньні сьведамаснага стану асобы неабходна пастаянна засяроджвацца ўсялякаму беларускаму руху, усялякай беларускай арганізацыі, асяродку, ініцыятыве. Ёсьць нацыянальныя каштоўнасьці, правілы абароны якіх агульныя, неабходныя, салідарныя й абавязковыя для ўсіх у становішчы, калі супраць усіх праводзіцца палітыка нацыянальнага разбурэньня.

Дзеля рэалізацыі палітычных мэтаў і партыйных праграмаў беларускае грамадства стаіць, перш за ўсё, перад неабходнасьцю аб’яднаньня інтарэсаў на нацыянальна-культурнай плятформе беларускай салідарнасьці ў абароне агульных каштоўнасьцяў нацыі. З гэтага палажэньня павінна-б быць зыходзіць таксама ўсялякая партыйная палітыка беларускіх партыяў. Нацыянальна-культурнаму разбурэньню беларускага грамадства акупацыйным рэжымам можна супроцьпаставіць толькі грамадзкі адпор і нацыянальную салідарнасьць людзей.

Зянон ПАЗЬНЯК

Беларусь за месяц

Зьдзек зь Фінкевіча

20 сьнежня ў Магілёве, у судзе Кастрычніцкага раёну, прайшоў працэс над маладафронтаўцам Артурам Фінкевічам. Нагадаем, што ў траўні 2006 году хлопец быў асуджаны да двух гадоў “хіміі” (абмежаваньня волі) за напісаньне графіці “Достал!” напярэдадні прэзыдэнцкіх выбараў. Тэрмін пакараньня мусіў скончыцца 9 сьнежня, але пры канцы кастрычніка яго зьявілі ў сьледчы ізалятар за “сыстэмнае парушэньне ўнутранага распарадку спэцкамандатуры” і ў дачыненьні да яго завялі крымінальную справу паводле арт. 415 Крымінальнага кодэксу. Максімальны тэрмін зьявіленьня паводле такога абвінавачаньня — тры гады пазбаўленьня волі.

Артур Фінкевіч падчас суду.

Паводле сьведчаньняў журналістаў, што прысутнічалі на працэсе, Артур на працэсе пачуваўся вельмі кепска: бледны, стомлены, хворы. Выклікалі нават хуткую дапамогу — дактары абсьледавалі хлопца, але далі дазвол на вядзеньне працэсу.

Абвінавачаньне складалася зь некалькіх пунктаў: 14 і 15 вярасьня 2006 году Артур без дазволу пакідаў больніцу, у якой тады знаходзіўся, 6 студзеня 2007 году спазьніўся на некалькі хвілін з адпачынку, 16 лютага 2007 го-

ду зноў спазьніўся, цяпер на 40 хвілін і быў нападпітку і г. д.

Артур часткова прызнаў гэтыя абвінавачаньні, што было тактыкай абароны, каб атрымаць максімальна меншы тэрмін. Гэтая тактыка аказалася абсалютова правальнай. Суд ніколі не пашкадаваў хлопца, а наадварот, жорстка асудзіў на паўтары год калені агульнага рэжыму. Довады, што на хлопца няспына аказваўся ціск, яго ўвесь час прэсінгавала кіраўніцтва камандатуры (Артуру прамым тэкстам заяўлялі, што ён у любым выпадку апынецца ў турме), а КДБісты “прапаноўвалі” цесна супрацоўнічаць — плёну не далі.

Пасьля працэсу быў створаны камітэт па вызваленьні Артура Фінкевіча, запрошаны новы адвакат, пададзена скарга ў абласны суд, у якой хлопец адмовіўся ад пакараньняў супраць сябе, дадзеных у судзе. Калі скарга не прынясе чаканага выніку і рашэньне ня будзе перагледжана, Артура пасьля 10 студзеня перавядуць у каленію.

Такім чынам лібэралізацыя сярэдзіны году, калі маладафронтаўцы атрымалі нечакана мяккія прысуды, скончылася. Тады афіцыйная Беларусь вымушана

была лічыцца з прэсінгам Эўразьвязу й ЗША, таму раней былі выпушчаныя Севярынец і Статкевіч, а маладафронтаўцы ўлетку атрымлівалі штрафы. Цяпер, пасьля таго, як Беларусь атрымала танны газ і доўгачаканы крэдыт ад Расеі, патрэба лічыцца з Захадам адпала. Апроч таго, Фінкевіча пасадзілі, каб іншыя баяліся і не высюваліся. Таксама адноўленьне справы супраць маладафронтаўцаў у Гомельскай вобласці, працягваецца ціск на Кацярыну Салаўёву з По-

лацкага ўнівэрсытэту. Суд над ёй прызначаны на 14 студзеня.

Лічба 1767

Менавіта столькі “дэструктыўных элемэнтаў” пражывае ў Беларусі на думку новага старшыні КДБ Юрыя Жадобіна. Гэта лічба была агучана на прэс-канфэрэнцыі з нагоды 90-годзьдзя спэцслужбаў, што адзначалася ў сярэдзіне сьнежня.

Дэструктыўныя элемэнты — гэта, натуральна, апазыцыянеры. Рух “За Свабоду” адразу адраагаваў на заяву Жадобіна, выпусціўшы значкі “1768” — г. зн. стань наступным “дэструктыўным”.

Штамп адмянілі

У Беларусі зь 1 студзеня адменены дазвольны штамп на выезд за мяжу, які існаваў з 1991 году як перажытак СССР і някепскі сродак папаўненьня дзяржскарбу. Каб паставіць, напрыклад, летась штамп на год, трэба было заплаціць блізу 7,5 даляраў.

Цяпер складаецца банк зьвестак пра асобаў, якіх ня будуць пускаць за мяжу. Гэта шэсьць катэгорый асобаў: тыя, хто валодаюць дзяржаўнай таямніцай; падазраваныя або абвінавачаныя паводле крымінальнай справы; асуджаныя за ўчыненне злачынства да выкананьня пакараньня або вызваленьня ад пакараньня; асобы, якія ўхіляюцца ад выкананьня абавязкаў, накладзеных судом, напрыклад, неплацельшчыкі алімэнтаў; асобы, якім прад’яўлены пазоў у судзе; тыя, хто ўхіляюцца ад вайскавай службы.

Палітычныя аглядальнікі адразу заявілі, што санкцыі будуць ужытыя і супраць апазыцыянераў. Як у вяду глядзелі, зь 1 студзеня 2008 году забаронены выезд зь Беларусі старшыні Аб’яднанай грамадзянскай партыі Анатолю Лябедзьку. Маўляў, у дачыненьні да яго не прыпынена крымінальная справа аб паклёпе на прэзыдэнта Беларусі, заведзеная яшчэ ў 2004 годзе.

Партыю ПКБ ліквідуюць

Адпаведны пазоў падало Міністэрства юстыцыі. Партыі ка-

муністаў, якая зьяўляецца сябрам дэмакратычнай кааліцыі (старшыня — Сяргей Калякін) ставіцца ў віну ўваходжаньне ў аргкамітэт “Эўрапейскага маршу”, падпісаньне дамовы аб удзеле ў парламэнцкіх выбарах, а таксама ўдзел Сяргея Калякіна ў зьездзе Партыі эўрапейскіх левых у Празе. 2 жніўня Вярхоўны суд прыпыніў дзейнасьць ПКБ на шэсьць месяцаў. Цяпер — ліквідацыя.

Расея дала крэдыт

Беларусь атрымала доўгачаканы крэдыт у 1,5 млрд. даляраў, якога дабівалася цягам году. Гэта стала вядома па выніках візыту ў Менск Уладзімера Пуціна, які адбыўся 13-14 сьнежня. Газ на пачатку году будзе пастаўляцца па 119 даляраў за тысячу кубамэтраў і ня выключана, што будзе таксама атрыманы. Пытаньне, чым будзе разьлічвацца Беларусь.

Напярэдадні візыту Пуціна на Кастрычніцкай плошчы Менску прайшла акцыя апазыцыі супраць прыезду расейскага кіраўніка. Акцыя была малаколькаснай — некалькі дзясяткаў чалавек, але падчас яе быў жорстка зьбіты маладафронтавец Зьміцер Хведарук.

Чаргінец адсудзіў грошы

Вярхоўны суд задаволіў пазоў сэнатара, старшыні праўладнага Саюзу пісьменьнікаў Мікалая Чаргінца да незалежнай газэты “Новы час” і журналіста Аляксандра Тамковіча. Чаргінец палічыў абразьлівым артыкул пра яго, зьмешчаны ў адным з нумароў газэты. Газэта пакараная 50 мільёнамі рублёў штрафу, журналіст — 1 мільёна. Хоць спачатку Чаргінец патрабаваў з газэты 500 мільёнаў рублёў, а з Тамковіча — 100 мільёнаў. Тым няменш гаворка вядзецца пра закрыцьцё газэты.

Выйграная сума пойдзе на патрэбы псыхятрычных лячэбніцаў, паведаміў падчас адной з прэс-канфэрэнцыяў Мікалай Чаргінец.

Беларуская трагедыя

3 студзеня быў знойдзены труп сямігадовай Ірыны Кужэльнай, якая прапала 23 лістапада ў Лагойскім раёне. Цела дзяўчынкі знойшлі пад вагончыкам за сем кілямэтраў ад пасёлка Бяларучы, дзе дзяўчынка жыла з маці. Сьмерць, паводле міліцыі, наступіла ў выніку “гвалтоўных дзеяньняў”. Па падазрэнні ва ўчыненні злачынства затрыманы 29-гадовы мянчук. Вучаніца 2-й клясы Ірыны Кужэльнай прапала 23 лістапада. У пошуку дзіцяці бралі ўдзел супрацоўнікі міліцыі, вайскоўцы ўнутраных войскаў, узброеных сіл — некалькі соцень чалавек. Усё безвынікова.

Чарговая перамога

І зноў на дзіцячым Эўрабачаньні. Зь перамогай вярнуўся з галандзкага Ратэрдаму 10-гадовы Аляксей Жыгалковіч. Каторы год запар беларусы паказваюць выдатныя вынікі. Два гады таму перамагла Ксенія Сітнік, летась Андрэй Кунец заняў 2-е месца.

Аляксей Жыгалковіч.

Тым часам у Беларусі прайшоў першы этап адбору на “дарослае” Эўрабачаньне, што пройдзе ў траўні ў Бялградзе (Сэрбія). У фінал трапілі Руслан Аляхно, Гюнэш, гурты “Лайтсаўнд” і “Па вачах”. Фінальны канцэрт пройдзе 21 студзеня.

Уласны карэспандэнт

“Беларуская кухня”

Міжнародная бібліятэчная рассылка hippocrenebooks.com паведамляе, што ў траўні па-ангельску выйдзе кніга Алесья Белага “Беларуская кухня”

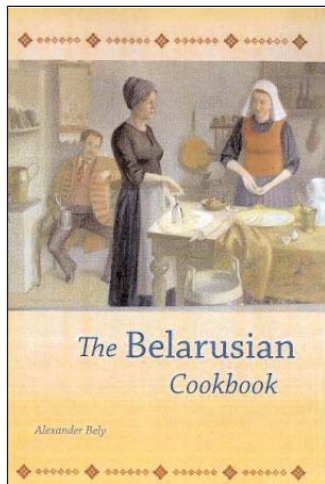
“Беларусь мае надзвычай багатыя і ўнікальныя кулінарныя традыцыі. Беларускі гісторык Аляксандар Белы выдатна рэканструюе традыцыйныя рэцэпты — як сялянскія, так і арыстакратычныя, апісвае традыцыі нацыянальнай кулінарыі, што амаль зніклі падчас складанага мінулага стагодзьдзя”.

Гэтая кніга — выдатнае дасьледаваньне па беларускай гісторыі і ежы, што зьведала габрэйскі ўплыў, — зазначаецца ў анатацыі да кнігі.

Кніга ўключае разьдзелы пра закускі, супы, клёцкі, асноўныя стравы, дэсэрты, напоі, такія традыцыйныя беларускія стравы як боршч і халаднік, гусь, фаршыраваная кашай і грыбамі, панцакі і калдуны, алькагольныя напоі ды іншы.

Прыводзіцца 190 простых у гатаваньні рэцэптаў, а таксама калядныя і велікодныя стравы.

Як вядома, Алесья Белы вядзе ў “НН” рубрыку “Наша страва” і рыхтуе кнігу на яе аснове, што мае выйсьці па-беларуску ў красавіку.

www.nn.by

Блюзьнерства ў Курапатах

Нагадзіць у сьвятых месцы, такі ёсьць змест усялякага вандалнага кашчунства. 22 сьнежня адбыўся чарговы акт блюзьнерства ў Курапатах. Гэтым разам вандалы не хаваліся ад людзей і актыўна задзейнічалі ў блюзьнерскім чыне дзяцей. Каля 16.00 увечары людзі ўбачылі над тэрыторыяй Народнага Мэмарыялу ахвяраў генацыду беларускага народу яркія ўспышкі электрычнага сьвятла і здалёк пачулі расейскую музыку і сьпевы — “весёлыя і задорныя”.

Аказалася, што тэлегрупа Першага каналу БТ здымала кліп. Рэжысэрка паведаміла, што “снімаецца кліп для новай перадачы “Наша пятёрочка” на канале “ЛАД”, якую вядзе Ксенія Сітнік”. Тэлеагенту і брыгаду прыгналі ў Курапаты й пачалі здымкі ў падземным пераходзе, які вядзе непасрэдна да магілаў беларускіх пакутнікаў. Арганізатары ўпадабалі “этот пустынный переход, где нам никто не мешает...” На працягу дзвюх гадзінаў каля крыжоў і магілаў раўла расейская папса, чуліся сьмех і ту-

паньне школьніц. Сюжэт стане фрагментам новай праграмы, якую разгарне антыбеларускае тэлебачаньне.

Весьці праграму паставілі школьніцу Ксенію Сітнік. Памятаем, пару гадоў таму яна зрабілася пераможцай дзіцячага конкурсу песьні “Эўрабачаньня з “істинно русской песней из Белоруссии””. Няшчаснае дзіця на працягу апошніх гадоў зрабілася прадметам, якім актыўна карыстаецца русіфікатарская хунта. На жаль, бацькі дзяўчынкі ня бачаць і не разумеюць духоўнага разьбурэньня свайго дзіцяці. Малая Ксенія актыўна здымаецца ў розных кліпах (зноў-жа там усё па-расейску), дзе яе прадстаўляюць нейкай дзівай, за якой ганяюцца паклоньнікі (малыя хлапчкі, пераапанутыя ў лётчыкаў, бінэсоўцаў і г. д.). Падобна, што безгалосую К. Сітнік хочаць аператыўна ператварыць у копію сумнавадомай расейскай Ксюшы Сабчак.

Выраблены цынізм і гнюснасьць усё больш выразна становяцца прыкметамі русіфікатарскага пэрыяду беларускай педагогікі.

Янка БАЗЫЛЬ

Да 90-х угодкаў БНР

У Менску 27 снежня на сядзібе Таварыства Беларускай Мовы, адбылося паседжаньне Агульнанацыянальнага аргкамітэту па сьвяткаваньні 90-годзьдзя БНР. Удзельнікі абмеркавалі плян дзейнасьці на 2008 год і разгледзелі Звароты да Беларускай грамадзкасьці і органаў улады “Аб абвешчаны 2008 году – Годам Беларускай дзяржаўнасьці”.

Большасьцю галасоў плян дзейнасьці на 2008 год быў ухвалены. Звароты да Беларускай грамадзкасьці і органаў улады прынятыя за аснову.

У пляне, які расьпісаны цалкам на ўсё наступны год, былі вылучаныя пяць накірункаў дзейнасьці Аргкамітэту:

- грамадзка-палітычны (да прыкладу, плянуецца шэраг зваротаў да ўрадаў краінаў сьвету з просьбаю правесці Дні Беларусі, усталяваньне памятных шыльдаў на будынках, дзе праходзіў Першы Ўсебеларускі сход і дзе была абвешчана БНР);

- інфармацыйны накірунак (да прыкладу, будзе зьдзейснена падрыхтоўка і публікацыя сэрыі навукова-гістарычных, публіцыстычных артыкулаў, прысьвечаных

БНР, яе дзеячам, ролі БНР для сучаснасьці; у студзень запланавана правядзеньне прэс-канфэрэнцыі);

- навукова-адукацыйны накірунак (правядзеньне навуковых канфэрэнцыяў у Менску, рэгіёнах Беларусі);

- культурна-асьветны накірунак (у тым ліку будучы праведзеныя конкурсы на лепшы мастацкі твор, прысьвечаны гістарычнаму шляху Беларускай дзяржаўнасьці);

- міжнародны (саздзейнічаньне суполкам Беларускай дыяспары ў правядзеньні мерапрыемстваў, прысьвечаных 90-годзьдзю БНР).

У звароце да грамадзкасьці, прынятым за аснову, сказана: “Мы заклікаем усіх грамадзян Рэспублікі Беларусь прыняць непасрэдны ўдзел у падрыхтоўцы і сьвяткаваньні 90-х угодкаў БНР. Кожная беларуская сям’я – гэта цаглінка Беларускай дзяржаўнасьці, гэта чыньнік і творца яе сучаснай гісторыі”.

Да працы Аргкамітэту працягваюць далучацца дзеячы, арганізацыі і суполкі як зь Беларусі, так і беларусаў за мяжой.

Інфармацыйны цэнтар МГА “ЗБС “Бацькаўшчына”

Каб адзначыць у замежжы 90-я ўгодкі БНР як мага урачысьцей і шырэй, былі падрыхтаваны наступныя дапаможныя матэрыялы: узор артыкула ў мясцовую прэсу ды ўзор зваротаў да афіцыйных асобаў. Гэтыя матэрыялы могуць быць выкарыстаныя рознымі арганізацыямі, групамі актывістаў і студэнтаў ды нават прыватнымі асобамі, адпаведна іх адрэдагаваўшы.

Рада БНР таксама выдае пару мультымедыйных і музычных дыскаў ды друкаваную інфармацыю пра БНР.

Каб атрымаць вышэйзгаданыя матэрыялы, трэба зьвяртацца да Галоўнай Управы БАЗА праз е-мэйл: **BAZA.HQ@hotmail.com** альбо поштаю на адрас:

Belarusian-American Association, Inc
P.O. Box 1347
Highland Park, NJ 08904

„Памятаем і чытаем”

Праграмавая рада тыднёвіка „Ніва” аб’яўляе конкурс пад назваю „Памятаем і чытаем”, прысьвечаны дзвюм знамянальным гадавінам, якія будзем адзначаць у 2008 годзе. Першая — гэта 90-я ўгодкі абвешчання 25 сакавіка 1918 году Беларускай Народнай Рэспублікі і другая — гэта 50-я гадавіна заснаваньня ў Беластоку 8 чэрвеня 1958 году Беларускага літаратурнага аб’яднаньня „Белавежа”. Адказы на пытаньні просім дасылаць да 5 сакавіка 2008 году на адрас рэдакцыі «Нівы» з прыпіскай “Конкурс „Памятаем і чытаем”. У конкурсе могуць прыняць удзел усе жадаючыя, незалежна ад месца пражываньня. Адказы можна дасылаць па звычайнай і электроннай пошце. Не забудзьце напісаць нам свой хатні адрас для карэспандэнцыі. Аўтарам найлепшых і найцікавейшых адказаў арганізатары падрыхтуюць адмысловыя ўзнагароды.

Конкурсныя пытаньні:

1. Якія герб і сьцяг былі прынятыя Беларускай Народнай Рэспублікай?
2. Назавіце прозьвішчы і імёны ўсіх былых старшын Рэды БНР.

3. Назавіце гарады, у якіх знаходзілася сядзіба БНР.

4. Дзе зараз знаходзіцца Рада БНР, і хто ёю старшынюе?

5. Як называецца першы зборнік твораў Беларускага літаратурнага аб’яднаньня „Белавежа”, калі пабачыў ён сьвет і пад чьёй рэдакцыяй?

6. Як называліся літаратурныя альманахі аб’яднаньня ў мінулым, а як цяпер? Колькі нумароў выйшла кожнага зь іх?

7. Хто цяпер зьяўляецца старшынём „Белавежы”, і дзе ён нарадзіўся? Назавіце ягоныя тры першыя паэтычныя зборнікі на Беларускай мове.

8. Назавіце трох „белавескіх” паэтаў і трох празаікаў ды апошні зборнік кожнага зь іх.

9. Мае разважаньні на адну з дзвюх ніжэйпададзеных тэм:

«Людзі, падзеі, ідэі БНР учора і сёньня»;

«Мой „белавежац” або ягоны твор, які падару блізім».

Можа быць гэта эсэ, літаратурная мініяцюра, паэтычнае прысьвячэньне (усё памерам максімум да дзвюх старонак машынапісу). Могуць быць таксама і працы пластычнага кшталту, выкананыя адвольнай тэхнікай.

„Памятаем і чытаем” — адказаў чакаем да 5 сакавіка 2008 году.

Рэдакцыя „Нівы” — тыднёвіка беларусаў у Польшчы

Беларусы ў польскіх вайсковых фармаваньнях

Заканчэньне з бачыны 1

таксама і найвялікшыя ваенныя ўзнагароды за адвагу.

У канцы 1944-га — пачатку 1945-га году да польскага войска ў Італіі прыехала шмат беларусаў з Францыі, Нямеччыны ды іншых краёў. Былі гэта пераважна былыя польскія грамадзяне да 1939 году. Але былі таксама і беларусы з ... СССР. У большыні яны падавалі сябе палкамі, а часта і рыма-каталікамі. Некаторыя беларусы мянялі свае прозьвішчы, імёны, месцы народжаньня, каб іх прынялі ў польскае войска і не дэпартавалі ў СССР, дзе іх чакалі б арышт, зьявольнае, а можа і расстрэл.

Такі быў лёс беларусаў. Ня маючы сваёй незалежнай Бацькаўшчыны, вымушаны былі рабіць усё магчымае, каб уступіць у чужую армію і гэтым ратаваць сабе жыцьцё ад бальшавікоў, а потым біцца пад чужымі штандарамі за чужыя справы. Беларусы, былыя кадэты з БКА ў Менску, якія прыехалі з Францыі ў Італію, былі гарачымі патрыётамі сваёй Бацькаўшчыны і пачалі арганізоўваць беларускія нацыянальныя гурткі. Пачалі выпісваць газэту “Беларускія навіны” з Парыжу, чым дапамагалі газэце фінансава. А па прыездзе ў Англію ў 1946-47 гадох былыя кадэты з БКА залажылі “Згуртаваньне Беларусаў у Вялікай Брытаніі”, якое дзейнічае і па сёньня. Яны былі актыўнымі ня толькі ў Англіі.

Сярод беларускіх вайскоўцаў польскай арміі ў Вялікай Брытаніі былі тады й дабрахвотнікі з Паўднёвай Амэрыкі. У частках польскага войска ў Вялікай Брытаніі беларусы адчувалі дыскрымінацыю па нацыянальнай прыкмеце, чулі ад палякаў эпітэты “кацап” і т. т. Дык нічога дзіўнага, што з гэтай прычыны ў Англіі пачалося дэзэртэрства. Кідалі войска беларусы, украінцы й габрэі.

Аўтар апісаў лёс цывільных асобаў, якія выехалі з СССР у Іран, і потым разьехацца па ўсяму сьвету: у Афрыку, Індыю, Палестыну, Новую Зэльандыю і Мэксіку. Жыцьцё беларусаў у гэтых краінах не было зайздроснае, бо палякі ставіліся варожа і да цывільных асобаў беларускай і ўкраінскай нацыянальнасьцяў.

У апошняй частцы кнігі аўтар піша пра беларусаў, якія ўступілі ў польскае войска, якое было створана пад савецкім камандаваньнем ужо пасья выезду з СССР арміі ген. Андэрса. Там былі беларусы, якія не паспелі ўступіць ці не былі прынятыя ў армію Андэрса. Калі Чырвоная армія заняла Заходнюю Беларусь у 1944-м годзе, то шмат беларусаў уступілі ў польскае войска дабрахвотнікамі. Ю. Грыбоўскі ўспамінае беларускіх афіцэраў і шэраговых жаўнераў, якія былі адкамандаваныя з Чырвонай арміі ў польскае войска.

Малады гісторык Грыбоўскі зрабіў вялікую нацыянальную справу, напісаўшы вартасную кнігу аб забытых палякамі і саветамі беларусах, якія ваявалі на розных франтах у польскіх войсках. Яны паказвалі асабісты гераізм і прыносілі славу польскаму войску. Дзеля гэтага самыя розныя пачуцьці нахлынаюць падчас чытаньня гэтай кнігі. Часта ўзьнікае пытаньне: “Нашто і за што яны ваявалі?” Але ёсьць бяспрэчным гістарычным фактам, што ўдзел беларусаў у польскім войску быў вялікім.

Кніга была напісаная апрачучыся на абектыўны аналіз мноства дакумэнтаў зь беларускіх, польскіх, расейскіх і нямецкіх архіваў. У кнізе зьмешчана вялікая бібліяграфія, шмат табліц, копіяў розных дакумэнтаў, фатаздымкаў і т. п. Усё гэта павялічвае вартасьць і цікавасьць кнігі. Сп. Грыбоўскі ахвяраваў шмат часу і сродкаў, каб напісаць і выдаць яе, і мы, чытачы, павінны быць удзячнымі яму за гэта.

Міхась ШВЭДЗЮК

Набліжаючыся да 90-годзьдзя БНР

Заканчэньне з бачыны 2

грамадзкасьці небажэспеку радыяцыі, адкрыць вочы, што адбываецца ў краіне — нацыя па сутнасьці вымірае, яго за гэта пасадзілі ў турму. І чаму менавіта яго, аўтарытэтнага вучонага ня толькі ў Беларусі, але ва ўсім навуковым сьвеце? Гэтым улада хацела прадэманстраваць не сваю моц, як гэта думаюць многія, а папярэдзіць іншых вольнадумцаў. Глядзіце, калі яго пасадзілі, асобу, якую ведае ўвесь сьвет, то нішто не перашкодзіць зрабіць гэта з вамі, нікому не вядомымі шэрагоўцамі. І гэта сапраўды спрацоўвае. Людзі замаўкаюць.

Прафэсар распавёў аб шматлікіх фактах, якія сапраўды мала каму ведамыя. І тое, што Чарнобыль ня першым забрудзіў Беларусь. Праблема радыяцыі распачалася значна раней, у 60-я гады, калі на Палесіі праводзіліся ядзерныя вопыты. І пра гэта ніхто нічога ня ведаў. Менавіта з таго часу рэзка пачала зьявіцца нараджальнасьць і павялічвацца сьмяротнасьць. Сёньня ж праблему тых ядзерных вопытаў спіхнулі на Чарнобыль. Нацыя пачала спажываць радыяцыю на 20 год раней, чым пра гэта афіцыйна гаворыцца.

Дый сёньняшня ўлада ігнаруе нават і праблему Чарнобыля, кажучы, што яна не ўяўляе ніякай небясьпекі. Але гэта далёка ня так. Сьмяротнасьць перавышае нараджальнасьць на 0,5 прамілі. Рэзка зьмяншаецца працягласьць жыцьця. Калі

ў Францыі яна сёньня сягае за 80 год, то ў Беларусі зьявінаецца да 50-ці. Улада гэта ўсё сьпісвае на алькагалізм нацыі. Вельмі простая адгаворка. А калі сказаць проста — беларуская нацыя вымірае.

Варта адзначыць той факт, што развязалася гарачая дыскусія па праблемах у сёняшняй Беларусі. Усе разумеюць, што нацыя гіне, як духоўна, так і фізычна, апазыцыя раз’яднаная. Моладзь з ЭГУ задавала шмат пытаньняў сп. Пазьняку. Пасья у іх адбылася з ім прыемная размова.

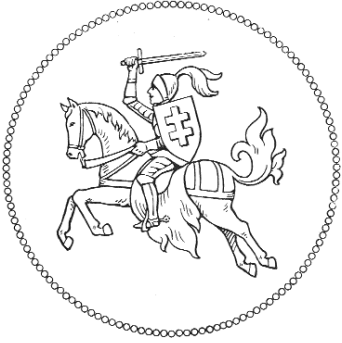
Хацелася-б пазаздросьціць аптымізму сп. Пазьняка і заразці ім іншых. Ён верыць, што Беларусь адродзіцца, ёй ня суджана знікнуць. Тое, што было зроблена за 5 год незалежнасьці, дало сваё, яго проста так ня знішчыць. А яшчэ, што вельмі важна — гэта памяць і сьвядомасьць пакаленьняў. Адно пакаленьне можна абдурчыць, але толькі адно, так зазначыў шаноўны прамоўца. І прыйдзе час, калі беларусы будуць узгадваць тое, што адбывалася ў часах акупацыі, як аб вялікім жаху і зьдзеку над іх нацыяй.

Як-бы там не было. Але мы жывем. У нас было Полацкае княства, было Вялікае Княства Літоўскае, была БНР, сёньня ёсьць Беларусь. І ў нас былі акупацыі, але мы выжывалі, сьведчылі аб сваім быцьці ў гэтым сусьвеце. Кола гісторыі робіць новы віток, вырываючы нас у сусьвет вольнай і назалежнай Беларусі.

Жыве Беларусь!

Алесь АДАМКОВІЧ, Вільня

Весткі й Паведамленьні

ню-ёрскага аддзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня

Viestki j Paviedamlenni

Belarusian American Association, Inc.

✉ 166-34 Gothic Drive, Jamaica, N.Y. 11432 Сусьветнае сеціва: www.baza-belarus.org № 1 (504)

Сьнежаньскі сход аддзелу БАЗА

У грамадзкай залі сабору сьв. Кірылы Тураўскага ў Брукліне 9 сьнежня 2007 году адбыўся чарговы, сьнежаньскі сход Ньў-Ёрскага аддзелу БАЗА. Напачатку сходу старшыня аддзелу, сп. Віталь Зайка, пазнаёміў прысутных з інфармацыяй пра падзеі ў Беларусі й вакол яе за апошні месяц. Сярод іх былі ўзгаданыя зьезд Партыі БНФ, спаборніцтва на ім паміж трыма кандыдатамі на пасаду старшыні партыі й абраньне Лявона Баршчэўскага; пагроза закрыцьця партыі КХП-БНФ, якую выказаў Міністэрства РБ пасля распаўсюду ліста да чыноўнікаў з патрабаваньнем датрымліваць законны статус беларускай мовы як адной зь дзяржаўных у Беларусі; візыт Пуціна ў Менск і раптоўная згода Расеі даць паўтарамільярды крыдыт Беларусі пасля таемных перамоваў з Лукашэнкам; візыт Лукашэнкі ў Вэнэсуэлу ды шэраг іншых падзеяў.

Затым з паведамленьнем пра сьмерць беларускага патрыёта, сябра “Дванаццаткі”, вязьня ГУЛАГу сьв. пам. Цімоха Вострыкава выступіў сябра ўправы Згуртаваньня Беларускай Моладзі ў Амэрыцы (ЗБМА-Моладзь БАЗА) сп. Мікіта Агароднік. Ён распавёў пра жыцьцёвы шлях Вострыкава, а таксама пра дапамогу, якую аказвала яму ЗБМА празь перасылку грошай, сабраных на адмысловых акцыях маладзёвай арганізацыі. Сп. Агароднік падкрэсьліў, што ахвярнасьць Ці-

моха Вострыкава і гатовасьць да змаганьня за беларускую справу натхняюць сёнешняе пакаленьне маладых беларусаў. Затым прамоўца распавёў пра дзейнасьць Згуртаваньня Беларускай Моладзі, што зьяўляецца маладзёвай арганізацыяй пры БАЗА і мае за мэту яднаньне ў сваіх шэрагах усіх маладых беларускіх патрыётаў, што апынуліся ў Амэрыцы. Акрамя захаваньня беларускай культуры й мовы, падтрымкі незалежнасьці Беларусі, арганізацыя імкнецца дапамагачь моладзі ў самых розных надзённых справах, праводзіць забавляльныя таварыскія імпрэзы й сьвяткаваньні, дзе маладыя беларусы маглі-б з прыемнасьцю бавіць час сярод землякоў, заводзіць знаёмствы й кантакты, абменьвацца інфармацыяй пра вучобу і працу. Сп. Агароднік заклікаў хлопцаў і дзяўчат далучацца да арганізацыі, задаваць пытаньні, зьявртацца да яго па дадатковую інфармацыю.

Сп. Зайка у дадатак да словаў сп. Агародніка заклікаў моладзь, якая мае ахвоту і здольнасьці ў сфэрах мастацкіх, музычных, а таксама кампутарных, адгукацца і далучыць свае таленты да агульнай справы падтрымкі беларускага жыцьця ў Ньў-Ёрку й Амэрыцы.

Затым з паведамленьнем пра дзейнасьць Галоўнай управы БАЗА выступіла сяброўка Галоўнай управы спн. Алла Ораса-Романо. Яна распавяла пра сустрэчу з

прадстаўнікамі апазыцыі зь Беларусі, якая адбылася напачатку сьнежня ў Вашынгтоне. На сустрэчы з прадстаўнікамі партыяў БНФ, АГП, БКП і Маладога Фронту, А. Мілінкевічам, Лябедзькам, Севярынцам, Хведаруком ды іншымі прыйшло 40 чалавек, і каб не малява памэры залі, людзей магло-б быць і болей. Беларускія палітыкі распавялі пра свае сустрэчы ў Амэрыцы з прэзыдэнтам Дж. Ў. Бушам, дзяржсакратаркай К. Райс, іншымі афіцыйнымі амэрыканскімі асобамі. У прыватнасьці было сказана, што Буш ведае пра становішча ў Беларусі, занепакоены мажлівай стратай незалежнасьці й гатовы дапамагачь апазыцыйным дэмакратычным сілам. Прадстаўнікі беларускай апазыцыі выказаліся супраць пашырэння эканамічных санкцыяў супраць Беларусі, бо яны не дадуць пажаданага выніку. Рэжым Лукашэнкі перакладзе ўвесь цяжар ад санкцыяў на простых беларусаў, а прапаганда рэжыму напоўніцу скарыстае санкцыі для падвышэння напружанасьці ў грамадзтве й пашырэння антыамэрыканскіх, прарасейскіх настрояў. Наагул атмасфэра сустрэчаў была надзвычай цёплая, дабрабычлівая, спрыяльная. Далей прамоўца сказала: “Асноўнае, што мы казалі: “Арганізоўвайцеся, аднайце сілы”. Нас заклікалі, каб больш было дапамогі тым, хто ў турмах. Нават такая простая рэч, як паштоўка для вязьня — ужо немалая маральная дапамога.

Таксама была размова пра тое, каб як мага шырэй на Бацькаўшчыне прапагандаваць, рыхтаваць і сьвяткаваць 90-я ўгодкі БНР, незалежнасьці Беларусі й Акту 25 Сакавіка. БАЗА плянуе пашырыць працу з кангрэсэмі, сэнатарамі, іншымі прадстаўнікамі амэрыканскіх уладаў, каб беларускае пытаньне стала на парадак дня і ў Кангрэсе, і ў Сэнаце ЗША”.

У разьдзеле “Рознае” Гражына Залеўская ад імя ЗБМА-Моладзі БАЗА паведаміла аб правядзеньні навагодняга сьвяткаваньня і заклікала ўсіх маладых людзей, а таксама ўсіх, хто хоча весела, за шчодрым сталом і ў прыемнай кампаніі сустрэць Новы год, далучацца да сьвяткаваньня.

Сп. Сяргей Пятровіч паведаміў пра іншае навагодняе сьвяткаваньне, у грамадзкай залі сабору ў Брукліне.

Затым сп. Мікалай Сагановіч выступіў з сваім досьведам пра альбанскую царкву, і ў чарговы раз паўшчуваў, што беларуская моладзь не наведвае царкву. Прамоўца ў прыватнасьці адзначыў: “Мы буквальна нядзелю як пахавалі Герарха, а людзей не было. Нажаль, гэта адсутнічае ў нашай царкве. Калі ласка, тут стаіць кошычак, просьба здаваць грошы на пахаваньне Ўладыкі”.

Пасля сходу моладзь актыўна цікавілася парадакам уступленьня ў Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне.

Віталь ЗАЙКА

Наступны сход

ню-ёрскага аддзелу Беларуска-Амэрыканскага Задзіночаньня адбудзецца ў другую нядзелю
10 лютага 2008 году.

УВАГА! У адрозненьне ад леташніх сходаў, лютаўскі сход пройдзе ў Фундацыі імя П. Крэчэўскага па адрасу:

166-34 Gothic Drive, Jamaica, NY 11432

Даезд цягніком падземкі **F** да прыпынку **169th Street**; адтуль прайсьці 2 блёкі ўверх да скрыжаваньня **167-й вуліцы і Готык Драйв**.

Пачатак сходу а 1:00 папаўдні.

Уплаты ў нью-ёрскі аддзел дасылайце на адрас:
Belarusian American Association
P. O. Box 230249,
Brooklyn, NY 11223
Чэкі выпісвайце на *Belarusian American Association*.

Наведвайце інтэрнэт-старонку
Згуртаваньня Беларускай Моладзі ў Амэрыцы
www.zbma.net
Апэратыўная інфармацыя аб падзеях у дыяспары.

Моладзь Ньў-Ёрку сустрэла Новы год

Заканчэньне з бачыны 1

Месцам правядзеньня забавы стала зала царквы сьвятога К. Тураўскага ў Кўінсе па адрасу 104 Атлянтэк Авэню. Царкоўная рада з разуменьнем паставілася да нашай просьбы і дазволіла выкарыстаць прыцаркоўную залю для сьвяткаваньня.

Імпрэза пачалася а 10-й гадзіне вечара і цягнулася кда 3-й гадзіны раніцы.

Пасля таго, як разьвіталіся з Старым годам і сустрэлі Новы, да сьвяткуючых прыйшоў Дзед Мароз, але нечакана ён быў выкрадзены Бабай

Дзед Мароз быў падобны да традыцыйнага толькі сваім строём.

Ягой. Каб даць шанец vyrатаваць Дзед Мароза, ягоная выкрадальніца правяла конкурсы. Кожны стол выконваў беларускія песні. Натуральна, што найлепшым сталом аказаўся той, дзе сьвяткаваў зь сям’ёю Сяргук Сокалаў-Воюш. Выратаваны Дзед Мароз падзякаваў гасьцям за вызваленьне і павіншаваў усіх з надыходам Новага году. Пасля віншаваньняў адбыўся касцюмаваны бал.

Згуртаваньне Беларускай Моладзі ў Амэрыцы дзякуе ўсім, хто арганізоўваў і праводзіў сьвяткаваньне, а таксама ўсім, хто да нас далучыўся. Асабліва трэба азначыць нашага кухара, сапраўднага прафэсіянала Мікіту Шынкевіча. Дзякуючы ягоным стараньням, на сталом было шмат вельмі смачных страваў, і наш стол быў найлепшым з бачаных аўтарам на беларускіх сьвяткаваньнях. Кухару ва ўсім самаахварна дапамагалі Андрэй Вусьцін, Мікіта Агароднік, Андрэй Мядзьведзік ды іншыя.

Культурная праграма сталася магчымай дзякуючы Гражыне Залеўскай, Ірыне Храпавай і Дзянісу Хадасевічу. Юрась Міхед дапамагачь забясьпечваць парадак на мерапрыемстве. Сьвята паказала, што нашая грамада мае ініцыятыўную й багатую на лідэраў моладзь. Сьвяткаваньне дало ўсім удзельнікам шмат станоўчых эмоцыяў і паспрыяла разуменьню таго, што патэнцыял беларускай моладзі ў ЗША яшчэ не раскрыты і ня выкарыстаны цалкам.

ЗБМА віншуе беларусаў замежжа і на Бацькаўшчыне з Новым годам! Жадае Божай дапамогі ва ўсіх справах, здароўя і дабрабыту! Жыве Беларусь!

Мікалай ЦІМАШЭНКА

Нашая фанатэка

Данчык —
Вальнакрылы птах світаньня,
Сьмела крыгаломіў ледастаў,
Беларусі зь лютага выганьня
Душы беларускай вяртай.
Салаўіны голас мае сілу
Распагодзіць позірк небасхілу.

Рыгор БАРАДУЛІН

У сярэдзіне снежня ў Культурным цэнтры, які створаны пры Партыі БНФ, адбылася імпрэза. Яна была прысьвечана значнай культурнай падзеі — завяршэнню перавыдання ўсіх студыйных альбомаў знакамітага амэрыканска-беларускага выканаўцы Багдана Андрусышына-Данчыка. Гэтая прэзэнтацыя была зладжаная беларускім лэйблам БМАgroup з удзелам прыхільнікаў творчасці спевака, былых сяброў фан-клубу Данчыка ў Беларусі і ягонага колішняга ініцыятара, грамадзкага актывіста, выканаўцы бардаўскай песні Зьмітра Марчука. У паўночнай залі цэнтры ў выкананьні Зьмітра, ягоных калегаў Паўла Знаўца ды Аляксея Галіча гучалі песні, якія выконваў Данчык пад час канцэртаў у Беларусі, а аматары ягонай творчасці абменьваліся ўспамінамі пра памятных сустрэчы й канцэрты Беларускага салаўя ў 1989 і 1996 гадох, выказваліся меркаваньні адносна пэрспэктываў вяртаньня Багдана з новымі канцэртамі ў цяперашнюю Беларусь...

Адным са знакавых момантаў імпрэзы стала прэзэнтацыя перавыдання на CD першага амэрыканскага альбому Данчыка "Беларусачка ды іншыя песні", які стаў і пачаткам усёй неардынарнай дыс-

3 надзеяў на вяртаньне Беларускага салаўя

каграфіі сьпевака. Нагадаю, гэты дыск быў запісаны маладым выканаўцам у 1978 годзе на прафэсійнай студыі "AMS" у якасьці прыза за ўдзел ў фэстывалі "Garden State Arts Center" і неўзабаве быў выдадзены на вінілавай кружэлцы. І вось цяпер гэты ўнікальны рарытэт нацыянальнай дыскаграфіі па ліцэнзіі "AMS Records" вярнуўся да беларускіх слухачоў у сэрыі "Беларускі музычны архіў". Гэта падзея здарылася дзякуючы руплівасьці выдаўцоў з БМАgroup.

Як падкрэсліў на прэзэнтацыі аўтар уступнага артыкула, музычны крытык Вітаўт Мартыненка, першы альбом Данчыка "Беларусачка" можна лічыць і першым нацыянальным трыб'ютам — прысьвячэньнем творчасці знакамітага беларускага ансамбля "Песьняры", які ў той час наведваў і з посьпехам прэзэнтаваў беларускую культуру ў ЗША. Бо менавіта музыкі пад кіраўніцтвам Уладзімера Мулявіна ў тыя гады настолькі паўплывалі на Багдана, што той развучыў, а пасля і запісаў знаёмыя кожнаму беларусу песні на асобную кружэлку.

Але Данчык ужо тады паставіў сабе за мэту ня толькі паўтарыць ноту ў ноту любімыя творы, але дадаць да іх свае, непаўторныя музычныя рысы, каб дыск стаў своеасаблівым падарункам для беларусаў ў ЗША і на радзіме. Для гэтага ён адмовіўся ад "шматмоўнай" канцэпцыі "Песьняроў", якая паступова ператварала ансамбаль у звычайны "саўковы" ВІА, і абраў для альбому выключна беларускамоўны творы клясычнага кшталту і гучаньня. Гэты выбар стаўся для шматлікіх беларусаў сапраўдным вакном ў сучасны беларускі музычны сьвет, які да гэтага ўяўляўся ім выключна аднабокім: альбо ў выглядзе сумнага сьпева пра гаротны лёс беларуса альбо ў выглядзе ўзораў савецкай эстрады, ды й тое па-расейску.

Таму кожную абраную песню, у тым ліку і з рэпэртуару "Песьняроў", Данчык імкнуўся прасьпяваць па-свойму, знайсці ў іх тыя адценні і адметнасьці, якія, на думкі выканаўцы, засталіся незаўважанымі Мулявіным і іншымі ягонымі палечнікамі. Да такіх, па-новаму "прачытаных" кампазіцый, трэба аднесці шырока вядомыя песні "Ручнікі", "Ты мне вясно прасьнілася", "Алеся", "Каханьне", "Завушніцы" і клясычныя "Зорка Вэнэра" і "Купалінка". На гэтых трэках можна адчуць ня толькі піэтэт да арыгіналу, але і заўсёднае імкненьне дадаць свае

асабістыя эмоцыі. Рабіліся такія крокі розным чынам. Напрыклад, у песні "Ты мне вясно прасьнілася" мэлядычная структура значна адрозьніваецца ад звычайнай, "песьняроўскай". А сама песня, хоць і выкананая з прасьцейшай аранжыроўкай, гучыць задушэўна і сваёй сардэчнасьцю выклікае шчымыя пачуцьці аб недасяжнасьці ідэала першага каханьня. Да таго-ж, упрыгожаньнем гэтай песні можна назваць спробы вакальных імпрэвізацый, якія "Песьняры" дапускалі толькі зрэдку...

Шмат новых лірычных адценняў даўно вядомым песням надаюць ноты асабістых перажываньняў, якія сталі фірмовай візытоўкай выканаўчай манэры Данчыка. Такія ноты ўпрыгожылі, прымуслілі зазьзяць новымі мэлядычнымі фарбамі песню "Алеся" І. Лучанка. А вось у складанай для выкананьня кампазіцыі У. Мулявіна "Завушніцы", якую аўтар ствараў у разьліку на свае вакальныя магчымасьці, дар інтэрпрэтатара мэлэды "выцягвае" Данчыка, якому відавочна цяжка паўтарыць складаную вакальна-мэлядычную лінію гэтага твора. Затое ў "Александрыне", голасам Данчыка быццам сьпявае сам Багдановіч! Настолькі глыбока і пераканаўча голас выканаўцы перадае лірызм і трагізм паэтычных радкоў клясыка беларускай паэзіі, што мімаволі перад вачамі ўзьнікае партрэт нашага Страцім-Лебедзя!

Шчымымі лірызмам вызначаюцца клясычныя беларускія мэлэды, што гучаць у выкананьні Данчыка. Відавочна, гэта — любімыя творы, да выкананьня якіх сьпявак падыходзіў з асаблівай адказнасьцю — "Купалінка", "Зорка Вэнэра". Дарэчы, на новым CD "Беларусачка ды іншыя песні" аўтарства "Зоркі Вэнэры", у адрозьненьне ад амэрыканскай вінілавай кружэлкі, пазначана прозьвішчам сапраўднага аўтара — вядомага дзеяча беларускага нацыянальнага руху Сымона Рак-Міхайлоўскага. Сапраўды, у той час, калі зьявілася кружэлка, гэты беларускі эвэргрын пазначалі па-рознаму — і "народная песня", і "фальклёр", і надавалі аўтарства песні Ю. Семянюку. Але прыйшоў час "зьбіраць камяні"... Таксама і песня "Сонца за хмаркамі", дзякуючы дасьледніцкім высілкам выдаўцоў, знайшла сваіх "згубленых" аўтараў — І. Сушко і Н. Тарас.

Клясычныя мэлэды, што запісаныя на перавыдадзеным дыску Данчыка, прыму-

шаюць адгукі толькі самыя ўзвышаныя пачуцьці, бо выканаўца ўвесь час малітоўна зьяртаецца да самых тонкіх душэўных струн беларускай душы! І, у той-жа час, у выкананьні Данчыка песні захоўваюць драматычны пачатак, эмігранцкі сум па чудоўным краі ягоных мараў, які можа спарадзіць толькі Радзіма — Беларусь.

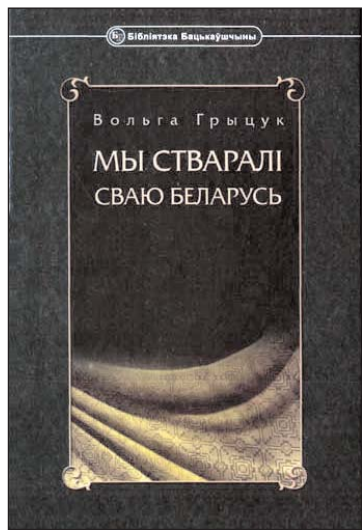
Трэба адзначыць, што ў песні Данчыка на альбоме "Беларусачка" пануе ня толькі лірызм і вытанчанасьць. Многія кампазіцыі аранажыраваныя ў не зусім традыцыйным для "Песьняроў" музычнымі стылі. Напаклад, у фальклёрнай кампазіцыі "Хлопец пашаньку пахае" Данчык імкнуўся дадаць элементы папулярнай у Амэрыцы музыкі кантры. З гэтага песня атрымала дадатковыя гумарыстычныя рысы, а альбом набыў разнастайнейшую музычную афарбоўку.

Што тычыцца тых незабыўных канцэртных уражаньняў, якія добра памятаюць прыхільнікі Данчыка ў Беларусі, то іх можна лёгка ўзнавіць, калі прагледзець фільм Беларускага тэлебачаньня "Багдан Андрусышын", створаны рэжысёрам А. Канеўскім. І гэта — выдавецкая рызыка прэзэнтавага альбому Данчыка, які і шмат якіх іншых рэлізаў БМАgroup. Як адзначаў кіраўнік гэтага выдавецтва Віталь Супрановіч, CD-альбомам "Беларусачка ды іншыя песні" гэты лэйбл выходзіць на фініш вялікай працы па перавыданьню песеннай спадчыны Данчыка. На кампакт-дысках ўжо можна паслухаць Данчыкавыя альбомы "Беларусачка" (1978), "Я ад вас далёка" (1985), "Мы адной табе належым" (запісаны разам з Лявонам Барткевічам, 1989), "Мы яшчэ сустранемся" (1992). А ў пачатку наступнага году беларускіх слухачоў чакае знаёмства з рэдкім рэлізам беларускага сьпевака — украінскамоўным альбомам "Ровеснікі/Coevals" (1991), а таксама, шматмоўным альбомам "Калядныя песні" (1998), які выдаваўся толькі на магнітафоннай касэце...

Усе прыступы на прэзэнтацыі аматары творчасці Данчыка выказвалі надзею на тое, што ў наступным годзе будуць слухаць сьпевака ня толькі на новых дысках, але і на даўгачаканых "жывых" канцэртах. Тым больш, што Данчык сам выказаў такія-ж спадзяваньні!

Анатоль МЯЛЬГУЙ,
музычны аналітык

Рэцэнзія

Грыцук В. Мы стваралі сваю Беларусь: жыцьцё і дзейнасьць Аляксея Грыцук. Мінск: Медысон, 2007. — 256 с. (Бібліятэка Бацькаўшчыны: кн. 13.).

Укладзеная Вольгай Іпатавай кніга Вольгі Грыцук "Мы стваралі сваю Беларусь" — ўжо трэцяя "жаночая" кніга, прысьвечаная беларускім дзеячам у Канадзе пасля выданьняў Раісы Жук-Грышкевіч ("Жыцьцё Вінцэнта Жук-Грышкевіча" (Таронта, 1993) і Марыі Ганько "Каб сьведчылі пра Беларусь: Жыцьцё й дзейнасьць Міколы Ганька" (Менск, 2005)), таму ў нейкім сэнсе яе можна назваць тыповай. Як і папярэднія, гэтае выданьне складаецца з уласна ўспамінаў аўтаркі (невялікіх паводле памеру), а таксама іншых матэрыялаў, зьвязаных з жыцьцём яе мужа Аляксея Грыцук: невялікіх успамінаў пра яго іншых асобаў, разнастайных аўтарскіх публікацый дзеяча, ліставаньня.

Найбольшую цікавасьць уяўляюць ўспаміны аўтаркі — эмацыйныя, жыцьцёвыя, пяшчотныя — яскравы прыклад "жаночага" твора. Закаханая жонка, яна пасьлядоўна выкладае тое, што ве-

дае пра жыцьцё свайго будучага сужэнца да сустрэчы зь ёй, падрабязна апісвае цяжкія абставіны знаёмства ў паваным Зальцбургу ды разьлікі на доўгі дзесяць гадоў, калі яна вымушаная была вярнуцца разам з маці й пляменьнікам у Польшчу, а Аляксей скіраваўся ў Канаду. Значная частка ўспамінаў прысьвечаная жыцьцю ў Канадзе: спачатку ўладкаваньню там Аляксея Грыцук, што як і тысячы іншых беларусаў, нягледзячы на наяўную адукацыю, пачынаў на новым месцы зь цяжкае фізычнае працы, затым — васьмяццаці гадам супольнага жыцьця. Абставіны апошняга (што зразумела для жанчыны) выкладзены асабліва старанна.

Аднак разам з падрабязнасьцямі працаўладкаваньня, атрымання адукацыі ды прафэсійнага росту галоўнага героя ва ўспамінах, як і ў рэальным жыцьці, значнае месца займае расповед пра беларускае жыцьцё ў Канадзе. Аўтарка сама была сьведкай

шмат якіх важных падзеяў з гісторыі беларускай грамады ў Таронта. Яна згадвае набыцьцё беларускага грамадзка-рэлігійнага цэнтру ў 1959 г., стварэньне ў 1967 г. БІНІМ у Канадзе, канфэрэнцыі беларусаведных студыяў у Атаўскім унівэрсытэце. Асобнае месца ў расповедах займаюць людзі, зь якімі давялося сустракацца і займацца супольнымі грамадзкімі справамі: Марыя і Мікола Ганькі, Людміла і Барыс Рагулі, Янка і Івонка Сурвіллы. Аляксей Грыцук быў сапраўды актыўным дзеячам беларускай дыяспары ў Канадзе. Жонка згадвае: "... ён пастаянна выконваў розныя функцыі ў беларускіх арганізацыях: быў некалькіразовым старшынём Згуртаваньня Беларусаў Канады, радным БНР, сакратаром БІНІМ у Канадзе. Ён быў сапраўдным духовай падпораў нашай арганізацыі і заўсёды стараўся ўздымаць імя беларуса да высокага ўзроўню..."

Сьведчаньнем грамадзкага і навуковага ўнёску Аляксея Грыцу-

ка ў гісторыю беларускай Канады зьяўляюцца і іншыя матэрыялы кнігі: успаміны пра яго Марыі і Міколы Ганькоў, Барыса Аляксандрыва, Раісы Жук-Грышкевіч, а таксама артыкулы, ээс, урыўкі з дысэртацыі — рэшткі пісьмовай спадчыны. Ці не найцікавейшымі сярод публікацый зьяўляюцца тэксты "Ідэалігічныя і сацыялігічныя асновы беларускага арганізацыйнага жыцьця ў Канадзе" (рэфэрат, чытаны на Другой канфэрэнцыі беларускіх студыяў у Атаве (1975)) ды "Беларускі друк у Канадзе" (пераклад англамоўнага дакладу на Трэцяй канфэрэнцыі канадзкіх славістаў у Ёрк-унівэрсытэце (1969)). У першым зробленая спроба абагульненьня гісторыі зьяўленьня беларусаў у Канадзе, у другім — ахарактарызаваны і сыстэматызаваны тагачасны беларускі друк у гэтай краіне.

Вялікую каштоўнасьць ня столькі як ілюстрацыя да біяграфіі Аляксея Грыцук, колькі як

Заканчэньне на бач. 8

Каб любіць Беларусь нашу мілую...

На палічцы майго пісьмовага стала стаіць фатаздымак зь Беларусі. На ім возера ў маіх родных Баранавічах: блакіт неба, блакіт вады і аблогі. Гэты здымак ужо даўно вандруе са мною па свеце. Разам зь ім здымкі, што я рабіла ў Татрах Польшчы, краявіды Віянова, мой каханы зачараваны Кракаў.

Тут, у Злучаных Штатах, фатаграфаваньне стала адным з маіх захапленьняў: Філядэльфія й Чыкага, Нью-Ёрк і Атлантык Сіці, Бостан і Вашынгтон, Маямі й Арлянда. А колькі яшчэ наперадзе!

Колькасьць здымкаў амаль незалежна ад мяне расьце, і яны цяпер займаюць ужо ўсе палічцы, некалькі альбомаў ды дзьве асоб-

ныя скрынкі. Па старому звычайу друкую ўсе фатаздымкі, бо ня веру халоднаму манітору кампутара, сэраца й вочы патрабуюць трымаць успаміны хоця-б на паперы.

Але гэты відок возера ня трапіў ні ў адзіны альбом, ён так і застаецца на першай палічцы перад вачыма. Я гляджу на яго і бачу сябе, сваіх родных і сяброў, свой родны ліцэй на берэзе таго самага возера, успамінаю свой першы пацалунак... Блытаюцца думкі, бо я вяртаюся дадому, можа толькі на імгненьне, і вось тады разумею, што ня трэба мне ніякага іншага месца ва ўсім свеце акрамя роднага куточка Беларусі. Бо там мае карані, там пахаваны мой дзед і мой бацька, там засталося больш чым успаміны.

“Каб любіць Беларусь нашу мілую, трэба ў розных краях пабываць. Разумею цяпер, чаму з выраю жураўлі на Палесьсе ляцяць...”

Вольга ПОЛЬКА

Паляваньне на казулю

Кастусь ВЕРАБЕЙ

Мядзьведзь цягаецца па лесе, лазіць і шукае спажывы, што пападзе, ён усё смакуе, есьць разнастайныя ягады, шышкі, ловіць рыбу, але часам задавальняе голад і мясам.

Вось мядзьведзь упаляваў сарну,
Ён стаўся ўласьнікам здабычы.
Ён згладнеласць сваю задавальняе,
І больш ніхто да здабычы праў ня мае.
Але хай трохі пачакае –
Сытуацыю мінута памяняе.
Ваўкі ўбачылі, мядзьведзь казуляй раскашуецца,
І хутка здабычу адабраць памкнуліся.
Ваўкі зь мядзьведзем грызліся, бароліся,
Былі і злосьць, і страх –
Здабыча апынулася ў воўчых ужо зубах.
Грызуць ваўкі казулю, ірвуць зубамі,
Кускамі разрываюць,
Аж тут ністুলь, нісьсюль зьнянацку
Арлы-хіжакі налятаюць,
Ваўкам наводзяць жах,
І тут здабыча апынулася ў арліных кіпцюрах.

Закончана ўся перахватка.
Ды народзіцца быстраногае казулятка,
І будзе дзыгаць і скакаць,
Ніхто ня зможа ўжо яго злапаць.

Алег АНДРОС – журналіст, па адукацыі палітоляг. Вучыцца ў асыпірантуры Кіеўскага ўнівэрсытэту імя Тараса Шаўчэнкі, рэдактар сайтаў www.kyiv.in.ua, gazeta.univ.kiev.ua, environment.org.ua. Займаецца аховаю прыроды. У перапынках паміж грамадзкай дзейнасьцю піша фантастыку. Прапануем вашай увазе невялікае апавяданьне Алега. Гэта ягоная першая публікацыя па-беларуску.

Яна зьявілася ў праёме дзьвярэй у святле б'ючага з вокнаў сонца, калі я ішоў па калідоры і вось-вось павінен быў адчыніць дзьверы аўдыторыі й схвацца ад яе назаўсёды... Яна падыйшла да мяне і зьявілася сваім ціхім і пяшчотным голасам – і толькі тады я адчуў тое, амаль няўлоўнае адрозьненне яе вобліка ад па-сапраўднаму жывога чалавека...

У жывых людзей няма такога болю ў вачох... Альбо ён вельмі рэдка б'е мне ў вочы, такі боль.

Яна зьявілася да мяне, гледзячы на мой разгублены твар: “Вы ведаеце...? Вы не маглі-б перадаць яму хоць-бы вестку?”

“Не, ня ведаю”.

Яна не адказала.

Яна глядзела на мяне сумнымі й разумеючымі вачама, і я востра адчуў, што вось гэты чалавек, гэтая дзяўчына губляе свой ша-

Перадай яму вестку

нец... Шанец перадаць хоць-бы вестку каханаму чалавеку. І штосьці яшчэ, значна глыбейшае й не адгэтага сьвету было за гэтым бязмоўным поглядам, які казаў мне значна больш, чым казалі-б словы...

І я папрасіў прабачэньня... Сказаў, што не магу нічым дапамагчы. Адчыніў дзьверы й бразнуў імі за сабою.

Адрэзаў яшчэ адзін нікчэмны дух ад так жаданага ім недасканалага і разам з тым бездакорнага сьвету...

А калі я выходзіў з аўдыторыі празь невялікі прамежак часу,

толькі сонца сьвяціла ў пустым пакоі насупраць, высвечвала кожную дэталю там, дзе зьнікла тая самая дзяўчына з запытальным і аддаючым сьмерцю поглядам...

Яно так ярка сьвяціла, гэтак палудзеннае сонца...

А я ўсё ішоў ды ішоў адтуль, несучы ў сабе выразны ўспамін аб тым пакоі і аб тым позірку, якія напаткалі мяне ў такі прыгожы сонечны дзень.

Я зноў спаткаўся з цудам.

І яно ў чарговы раз пакінула мне больш пытанняў, чым адказаў...

Мабыць, яна засталася адна дзесьці там, за тымі дзьвярыма.

Мабыць, яна разьвярнулася і пайшла прэч.

Толькі там, куды яна дала цягу, насамрэч ніякага выхаду не было...

Таму што ішла яна ў бок зьяючага дзённага святлом акна.

Таму што духу людзкому ніколі ня быў патрэбны сапраўдны – чалавечы – выхад.

Яны заўсёды знаходзілі свой. У вокнах і праёмах дзьвярэй...

І зыходзілі ад нас назаўсёды.

Пераклад з украінскай Тацьцяны СТУДНЕВАЙ

Памяці Юзафа Пучынскага

16 снежня 2007 году, не дажыўшы ўсяго тры дні да свайго 85-годзьдзя, памёр у Чыкага Юзаф Пучынскі, выдатны чалавек і мастак.

Ён нарадзіўся ў мястэчку Узда на Меншчыне. Зь дзіцячых гадоў пачаў маляваць, паступіў у славетную Віцебскую мастацкую вучэльню, заснаваную Маркам Шагалам. Вучэньне перапыніла вайна. У дваццаць

гадоў Юзаф Пучынскі – удзельнік жорсткіх баёў пад Сталінградам, там быў цяжка паранены. Пра жахі, пакуты і выпрабаваньні той жудаснай вайны ён пасья напіса ў сваёй кнізе апавяданьняў “Смаленская шаша”, у якой выявіліся яго здольнасьці літаратара-празаіка.

Пасья вайны Юзаф Пучынскі заканчвае ў Менску Тэатральна-мастацкі інстытут, актыўна працуе ў розных жанрах жывапісу, станковай і кніжнай графікі. Прыцягваюць увагу яго яскравыя пейзажныя працы і тэматычныя карціны. Да яго цягнуцца творчая моладзь, частымі гасьцямі ў яго майстэрні ў тыя застойныя таталітарныя гады былі Ўладзімер Караткевіч, Рыгор Барадулін, Міхась Стральцоў ды іншыя.

З канца 80-х гадоў Юзаф Пучынскі жыве ў Чыкага. Яго жывапіс робіцца больш эмацый-

ным і насычаным. Адбылося некалькі ягоных пэрсанальных выставаў, у тым ліку і ў мэры горада. З посьпехам удзельнічаў у калектыўнай выставе беларускіх чыкаскіх творцаў “Зямля пад белымі крыламі”.

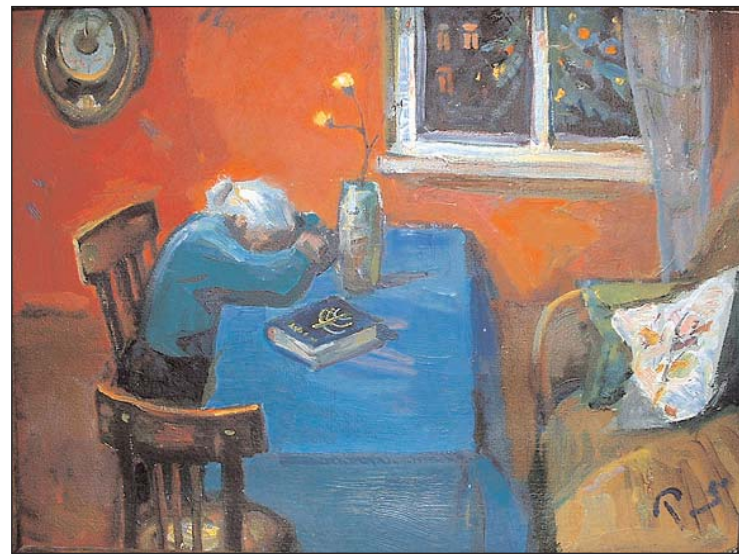
Індывідуальная мастакоўская манэра Юзафа Пучынскага – гэта працяг уласцівых беларускаму жывапісу ХХ стагодзьдзя дапытліва-рэалістычных і адкрыта-імпрэсіянісцкіх традыцый, тонкі дэкаратыўны пачатак, паглыбленае спасьціжэньне сьвету разам са сваімі аўтарскімі адносінамі да яго, зь нейкай сваёй фантазіяй. У мностве яго пейзажных працаў нідзе няма паўтораў пункту гледжаньня, ракурсу, каляровых спалучэньняў. Пейзажы Юзафа Пучынскага загадкавыя і філізафічныя; у іх чытаюцца адвечныя пытаньні: “Хто мы? Адкуль мы?” Не выпадкова

адзін з найлепшых беларускіх паэтаў Рыгор Барадулін прысьвяціў свайму даўняму сябру Юзафу Пучынскаму верш, у якім гучаць і такія радкі:

І толькі воку мастака
Краса даверыцца адкрыцца,
Каб непаўторна паўтарыцца
Цнатлівым дотыкам мазка...

Усе сябры і знаёмыя Юзафа Пучынскага, прыхільнікі ягонага мастакоўскага і пісьменьніцкага таленту глыбока сумуюць з нагоды сьмерці гэтага цудоўнага чалавека і выказваюць шчырае спачуваньне родным і блізім нябожчыка.

Ванкарэм НІКІФАРОВІЧ

На рэпрадукцыі: Юзаф Пучынскі. “Бабуля”. Масла.

Паўночна-Амэрыканская Асацыяцыя Дасьледаваньняў Беларускаведы абвешчае чародны конкурс імя Зоры Кіпель на 2008 год на лепшую беларускаведную кнігу (\$500), артыкул (\$200) ці студэнцкую працу (\$100).

Удзельнікі мусяць падаць свае працы да 31 ліпеня 2008 году.

Ніжэй падаём ангельскамоўныя аб'явы на конкурс:

Call for Entries: 2008 Zora Kipel Prize Competition (Books/Articles)

NAABS and the Kipel family are pleased to solicit entries for **the 2008 Zora Kipel Prize competition**. The prize, \$500 for books and \$200 for articles, will be awarded to the authors of outstanding new publications in the field of Belarusian cultural studies, linguistic, literature, history and politics. Items published between 2004 and 2008 in either English or Belarusian are eligible. Winners will be selected by a panel of judges made up of NAABS officers and members. To enter, send a copy of your book or article by **July 31, 2008** to:

Dr. Curt Woolhiser
Harvard University
Department of Slavic Languages and Literatures
Barker Center 327, 12 Quincy St.
Cambridge, MA 02138-3804

Winners will be announced in January 2009.

Call for Entries: 2008 Zora Kipel Prize For Students Research Papers in Belarusian Studies

NAABS and the Kipel family are pleased to solicit entries for **the 2008 Zora Kipel Prize competition**. The prize, \$100, will be awarded for outstanding research papers in Belarusian studies by undergraduate and graduate students. Unpublished papers at least 15 pages (double-spaced) in length, written between 2005 and 2008 are eligible for the 2008 competition. Winners will be selected by a panel of judges made up of NAABS officers and members. To enter the competition, please send three copies of your paper by **July 31, 2008** to:

Dr. Curt Woolhiser
Harvard University
Department of Slavic Languages and Literatures
Barker Center 327, 12 Quincy St.
Cambridge, MA 02138-3804

Winners will be announced in January 2009.

"Мы стваралі сваю Беларусь"

Заканчэньне з бачыны 6

цікавая крыніца зьвестак пра беларускае жыцьцё ў Канадзе ўяўляе апублікаванае ў кнізе ліставаньне з рознымі беларускімі дзеячамі, пераважна ЗША і Канады. Тут можна знайсці падрабязнасьці, прыкладам, акцыі на "ЭКСПА-67", ці кантактаў і супольных ініцыятываў беларусаў Канады і ЗША, акалічнасьцяў друку некаторых беларускіх пэрыёдыкаў ды дзейнасьці Згуртаваньня Беларусаў Канады. Добра дапамагаюць разабрацца ў згаданых акалічнасьцях і імёнах дзеячоў грунтоўныя камэнтары да тэкстаў.

Кніга пра жыцьцё і дзейнасьць Аляксея Грышука цікавая як адлюстраваньне лёсу яшчэ аднаго беларуса на фоне падзеяў жыцьця беларускай грамады ў Канадзе. Пасьля кнігі Раісы Жук-Грышкевіч, Марыі Ганько ды інтэрвію канадзкіх беларусаў

у зборы ўспамінаў Аляксандра Адзінца "Паваенная эміграцыя: скрыжаваньні лёсаў" — гэта яшчэ адзін цікавы кавалак ў агульнай мазацы гісторыі канадзкіх беларускай дыяспары. Між іншым, гэтая гісторыя, часткова і досыць абагулена выкладзеная яшчэ ў 1982 г. Янам Садоўскім у ягоных "Byelorussians in Canada", сёньня ўжо відавочна патрабуе новага грунтоўнага навуковага асьвятленьня. Улічваючы тое, што ёсьць сёньня кнігі "Беларусы ў ЗША" Вітаўта Кіпеля, "Беларусы ў Аўстраліі" Натальі Гардзёнкі, рыхтуецца "Беларусы ў Вялікабрытаніі", напэўна, час прыйшоў і для "Беларусаў у Канадзе". Тым больш што недахопу і ў друкаваных, і ў архіўных матэрыялах, відавочна, не назіраецца, патрэбная толькі ініцыятыва саміх канадзкіх беларусаў.

Яна СЛАВІНА

АНГЕЛЬСКА-БЕЛАРУСКІ СЛОЎНІК ENGLISH-BELARUSIAN DICTIONARY

можна набыць у Беларускім Інстытуце Навукі й Мастацтва
Belarusian Institute of A&S, 330 Park St., Haworth, NJ 07641

У кнізе 1010 старонак, каля 30 000 слоў, багата прыкладаў, як трэба ўжываць тое ці іншае слова.

Цана: 50 даляраў (зь перасылкай у ЗША і Канадзе).

Па інфармацыю зьвяртацца на: Janzar@aol.com

Вывучайце ангельскую, удасканальвайце беларускую.
Слоўнік выдатны падарунак пры ўсякай нагодзе.

Ліст у рэдакцыю

Хачу Вам паведаміць, што артыкул "Фэстываль у Саўт Рывэры" ("Беларус" № 534, ліпень 2007 г.) меў недакладнасьць — было прапушчана імя Соні Арцішэнкі, а яна ёсьць самым важным арганізатарам і кіраўніком фэстывалю. Соня таксама была заснавальніцай фэстывалю, і яна заслугоўвае на прызнаньне і вялікую падзяку. У год, калі яе муж Грыша Арцішэнка памёр, то

фэстывалю не было зусім, бо яна была ў смутку. Грамада Саўт-Рывэру без дапамогі Соні не змогла б арганізаваць гэтага фэстывалю.

Як толькі Соня прыехала ў Амэрыку, то адразу пачала арганізоўваць імпрэзы й гатаваць для іх вельмі смачныя стравы. Яна зарабіла тысячы даляраў на беларускую справу і царкву.

Пасьля Чарнобыльскай трагедыі Соня арганізавала шмат імпрэзаў, прыбытак ад якіх пайшоў на карысьць пацярпелых. У гэтых імпрэзах бралі ўдзел як белару-

сы, так і амэрыканцы ды прадстаўнікі іншых этнічных групаў. Было зароблена такім чынам \$30000, на якія адна з амэрыканскіх фармацэўтычных кампаніяў дала лекаў на суму больш як мільён даляраў. Гэтыя лекі Соня, Міхась Сенька, Жорж Наумчык, Бобі Цупрык ды іншыя завезьлі ў Беларусь і раздалі па дзіцячых сірацінцах ды шпіталях.

Буду Вам вельмі ўдзячная, калі надрукуеце мой ліст, каб выказаць заслужаную падзяку Соні Арцішэнкі.

Лёля ЛАПІЦКАЯ-КАСОЎСКАЯ

Замаўляйце беларускія кнігі, музычныя запісы, паштоўкі, календары й маркі БНР у інтэрнэт-краме газэты "БЕЛАРУС"
www.e-krama.com

БЕЛАРУС

Газэта Беларусаў у Вольным Сьвеце

Выдае штотомесячна:
Беларуска-Амэрыканскае Задзіночаньне
Сусьветнае сеціва: baza-belarus.org

Падпіска \$30 на год.
Чэкі выпісвайце на **BIELARUS**

BIELARUS

Belarusian Newspaper in the Free World

Published monthly by
Belarusian American Ass'n, Inc.

Subscription \$30 yearly
Make checks payable to **BIELARUS**

Рэдагуе калегія.

Адказны рэдактар Марат КЛАКОЦКІ

Падпіска Сяргей ТРЫГУБОВІЧ

Артыкулы, падпісаньня прозьвішчам ці ініцыяламі, могуць зьмяшчаць пагяды, зь якімі Рэдакцыя не згаджаецца.

Перадрук дазваляецца толькі пры ўмове зазначэньня крыніцы.

© BIELARUS, 2007

Адрас для допісаў і кантактаў:

BIELARUS
P.O. Box 3225

Farmingdale, NY 11735

E-mail:
hazetabelarus@att.net

Сусьветнае сеціва:
www.bielarus.org

ISSN 1054-9455

Адказнасьць за зьмест рэкламы нясе рэкламадаўца.

Антон МАРКЕВІЧ з сынам Станіславам сардэчна вітаюць сяброў і суродзічаў з Калядамі й Новым 2008 годам і зычаць усім здароўя, посьпехаў і вясёлага сьвяточнага настрою.

Падзяка

Са шчырай удзячнасьцю і павагай хачу перадаць каладна-навагоднія віншаваньні сп-ву Надзеі й Янкі Запруднікаў ды іхным сябрам, якія адгукнуліся на мой ліст аб дапамозе і выслалі пачку з так неабходнымі мне рэчамі. Усім ім зычу ў Новым 2008 годзе моцнага здароўя, сямейнага ды асабістага шчасьця, посьпехаў у працы, грамадзкай працы на ніве Бацькаўшчыны.

Пятрусь КАПЧЫК

НА ВЫДАВЕЦКІ ФОНД "БЕЛАРУСА" АХВЯРАВАЛІ:

Ю. Кіпель 250	Адзел БАЗА ў Кліўлендзе...30	Э. і Л. Парэцкія 60
А. Лук'янчук 200	Бел. Аўтак. Прав. Нар. Царк. (Амэр. Сусьв. Пат.) 30	О. і В. Русак 60
Л. Касоўская 150	М. і І. Аляксандар 30	
Я. і І. Арццох 120	В. Балашчэнка 30	Заміж кветак на магілу сьв. п. Язэпа САЖЫЧА:
Г. Бахар-Гайда 100	С. Катляроў 30	У. Набагез 100
М. Баяроўскі 100	Я. Кацярыніч 30	Бел. Аўтак. Прав. Нар. Царк. (Амэр. Сусьв. Пат.) 50
Я. і Н. Запруднік 100	Н. Крэсла 30	
А. Міхнюк 100	І. Падцялежнікава 30	Заміж кветак на магілу сьв. п. Кастуся МЕРЛЯКА:
У. Ракуць 100	А. Пранцэвіч 30	Бел. Аўтак. Прав. Нар. Царк. (Амэр. Сусьв. Пат.) 50
Г. Руднік 100	Л. Стагановіч 30	
М. і Л. Сагановіч 100	С. Федарэнка 30	У памяць Міхася РАГУЛІ:
С. і К. Трыгубовіч 100	У. Русак 30	Бел. Аўтак. Прав. Нар. Царк. (Амэр. Сусьв. Пат.) 50
К. Вайцяхоўскі 75		
Царква Жыровіцкай Божай Маці ў Гайленд-Парку 52	Справаздача ад М. Лужынскага з Аўстраліі:	
Я. і В. Кабяка 50	М. Лужынскі ..... аўстр. \$200	
А. Маркевіч 50	О. Нерушэвіч 100	
Б. і Т. Русак 50	Л. Бакуновіч 60	
В. Цярпіцкі 50		

